

Максим Кирчанів

доктор історичних наук, доцент кафедри регіоназнавства та економіки зарубіжних країн,
Воронезький державний університет, Росія
maksymkyrchanoff@gmail.com

«НАЦІОНАЛЬНИЙ КАТАСТРОФІЗМ» І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ДЕРЖАВИ-НАЦІЇ

Анотація. Проаналізовано концепт «національна катастрофа», запропонований болгарськими інтелектуалами. Наративи «національної катастрофи» відіграють одну із центральних ролей у розвитку ідентичності й національної пам'яті. У статті зроблено спробу трансплантувати цей концепт в український контекст. Автором доведено тезу, що відторгнення та анексія українських територій (Крим, Донецьк, Луганськ) може стати не тільки «національною катастрофою», а й стимулом для розвитку української ідентичності та націоналізму, української пострадянської державності в Державу-Націю.

Ключові слова: національна катастрофа; Болгарія; Україна; історична пам'ять; націоналізм; модернізація; десоветизація.

Максим Кирчанов

доктор исторических наук, доцент кафедры регионоведения и экономики зарубежных стран,
Воронежский государственный университет, Россия

«НАЦИОНАЛЬНЫЙ КАТАСТРОФИЗМ» И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ КАК ГОСУДАРСТВА-НАЦИИ

Аннотация. Проанализирован концепт «национальная катастрофа», который предложен болгарскими интеллектуалами. Нарративы «национальной катастрофы» играют одну их центральных ролей в развитии идентичности и национальной памяти. В статье сделана попытка трансплантировать этот концепт в украинский контекст. Автором обоснован тезис, что отторжение и аннексия украинских территорий (Крым, Донецк, Луганск) может стать не только «национальной катастрофой», но и стимулом для развития украинской идентичности и национализма, украинской постсоветской государственности в Государство-Нацию.

Ключевые слова: национальная катастрофа; Болгария; Украина; историческая память; национализм; модернизация; десоветизация.

Maksym Kyrchaniv

D.Sc. (History), Associate Professor, Department of Regional Studies and Economy of Foreign Countries,
Voronezh State University, Russia

88 Moskovskii Ave, Voronezh, 394000, Russia

«NATIONAL CATASTROPHISM» AND PROSPECTS OF UKRAINE'S DEVELOPMENT AS A NATION-STATE

Abstract. Purpose. The purpose of the article is research of the «national catastrophe» concept in Bulgarian discourse and its transplantation into Ukrainian context for analysis of main tendencies of nation-state, nation and identities transformations in Ukraine after violent reduction of political landscape caused by external factors. **Methods.** The concept of «national catastrophe» analyzed in the article was proposed by Bulgarian intellectuals. The narratives of «national catastrophe» play one of the central roles in development of identity and national memory. The term «national catastrophe» is used mainly in Bulgarian political and historical discourse. The prospects and possibilities of «national catastrophe» paradigm in Ukraine are still controversial and debatable. The understanding of the state of «national catastrophe» by Bulgarian society was the impetus for socio-economic changes and political transformations. The military and political defeat has assisted not only to the political and economic crises. The military failures which were integrated in the national memory and expressed in the «national catastrophe» also assisted to accelerating of the transformation of traditional identities into the nation-state nationalism.

Results. The author tries to transplant this idea in the Ukrainian context. Some Ukrainian intellectuals prefer to avoid the term «national catastrophe», but in fact, they debate on the prospects of development if Ukraine would lose political control over the eastern region. The famous Ukrainian writer and intellectual Yurii Andrukhovych believes that secession of Luhansk and Donetsk regions will be positive for the development of Ukrainian project. The annexation of Ukrainian territories (Crimea, Donetsk, Luhansk) can become a stimulus for development of the Ukrainian identity and nationalism, and transformation of Ukrainian post-Soviet state in the Nation-State. Ukraine belongs to the number of countries that could be defined as the post-Soviet states. The processes of political transformation in Ukraine are still incomplete, although in the Soviet period the Ukrainian SSR was one of the most industrialized republics in the former Soviet Union.

Discussion. The potential and probable «national catastrophe» in Ukraine could assist to the forced and accelerated de-Sovietization and modernization of the political institutions. The consequences of the «national catastrophe» in Ukraine are comparable with the similar processes in Bulgaria. The «national catastrophe» could be imagined as the positive factor for the development of Ukrainian national project and transformation of the post-Soviet Ukraine into the Nation-State.

Keywords: national catastrophe; Bulgaria; Ukraine; historical memory; nationalism; modernization; de-Sovietization.

JEL Classification: F42, N50, R11, R22

Постановка проблеми. Події 2014 року, які привели до усунення від влади Президента Віктора Януковича та укріпили репутацію України як країни, схильної вирішувати політичні завдання радикальними і революційними методами, додали значну актуальність вивченню та науковому аналізу проблем і перспектив політичного розвитку та державного будівництва у цій країні, сприяючи поляризації дослідницьких і наукових спільнот як в Україні, так і у світі. Частина радикально орієнтованих авторів схильна

бачити в актуальній новітній українській історії тільки підтвердження того, що Україна не є нормальною державою, що на неї чекає розпад і розділ між сусідніми країнами чи приєднання її територій до складу Російської Федерації. Ця надзвичайно одіозна точка зору, яка не має нічого спільного з академічними політичними студіями і дослідженнями, виявилася надзвичайно популярною в Росії, де її активно просувають різного роду «політологи» та «експерти», транслюють державні засоби масової

інформації. Деякі автори, які належать до помірного, академічного крила російської наукової спільноти, аналізують українські події в категоріях політичних процесів, надаючи особливу увагу глибині соціально-економічних трансформацій, їх специфіці й місцю в контексті радикальних змін, які відбувалися в інших регіонах. Як одіозні «патріотичні» експерти, так і представники академічної науки вказують на радикальний характер новітніх змін в Україні, підкреслюючи, що відпадання від політичного простору країни Криму, активізація сепаратистських рухів у східних областях, перехід конфлікту регіональних еліт в стадію озброєного протистояння – усі ці чинники сприяють актуалізації питання про фрагментацію України як держави з вірогідною інкорпорацією певних її територій до складу Російської Федерації.

Подібний розвиток подій у перспективі може призвести до «національної катастрофи», яка виявиться у скороченні українського політичного простору. Концепт «національна катастрофа» активно використовується болгарськими істориками для аналізу територіальних і політичних змін, пов'язаних із втратою Болгарією тих територій, які в болгарській історичній уяві та пам'яті традиційно сприймаються як відвічно болгарські. Визнаючи негативний вплив «національних катастроф» на розвиток державності Болгарії, її інтелектуали вказують і на те, що саме подібне вимушене і примусове, ініційоване зовнішніми силами урізування болгарської території спричинило радикальні політичні, соціально-економічні, культурні трансформації, які в результаті сприяли інституціоналізації болгарського політичного проекту як нації-держави. Історичний досвід Болгарії та Угорщини актуалізує це провокаційне питання й в українських умовах: які перспективи має український національний проект України як Нації-Держави західного європейського типу в контексті парадигми «національної катастрофи»?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепт «національна катастрофа» є конструктом, запропонованим болгарськими інтелектуалами (Андреев, 2005 [1]; Лулева, 2013 [2]; Василев, 2011 [3]; Костадинов, 2011 [4]; Манчев, 2000 [5]; Манчев, 2008 [6]; Пелинов, 2011 [7]). Аналогічні настрої характерні й для англійської наукової літератури, у рамках якої концепт «національна катастрофа» інтегрований у теорію «Failed states». Цей концепт розвивався і просувався цілим рядом зарубіжних політологів, соціологів та економістів, наприклад – у наукових студіях у дослідженнях С. Патріка (Patrick, 2007 [8]), С. Колла (Call, 2010 [9]; 2008 [10]), С. Каплана (Kaplan, 2008 [11]), Дж. Гросса (Gros, 1996 [12]), А. Тейлора (Taylor, 2013 [13]), Р. Ротберга (Rotberg, 2004 [14]), С. Левітта (Levitt, 2012 [15]) та ін.

У рамках теорії «Failed states» аналізуються соціальні, політичні, економічні компоненти трансформацій, які сприяють змінам режимів і державних кордонів. І хоч ця теорія виникла пізніше, ніж концепт «національна катастрофа», на сучасному етапі парадигма «катастрофізму» стала окремим випадком широкої теорії «Failed states». Прихильники теорії «національної катастрофи» вважають, що зовнішньополітичні чинники сприяли ослабленню адаптивного потенціалу держави та її здатності ефективно протистояти зовнішнім викликам, що вело до політичних і військових поразок, глибоких соціальних та економічних криз. Наслідки «національної катастрофи» описуються двоїсто: як різке скорочення території і як стимул для проведення соціально-економічної та політичної модернізації. У більшості досліджень основна увага приділяється негативним територіальним змінам, а спроби аналізу «національної катастрофи» як чинника розвитку націй і націоналізму залишаються нечисленними.

На сучасному етапі парадигма «національного катастрофізму» в українській історичній та політичній традиції не належить до числа популярних. Термін «національна катастрофа» практично не використовується. Виняток становлять деякі «публікації», які перебувають за межами академічного дискурсу і витримані у примітивній стилістичній

«На Україні случилась национальная катастрофа – подорожало сало» [16]. У російських електронних ЗМІ концепт «національна катастрофа» інтерпретується вельми упереджено [17]. Домінують песимізм, упевненість у розпаді України, віра в якусь міжнародну змову, великодержавні настрої, неоімперська ностальгія, прагнення підмінити аналіз соціально-економічної та політичної ситуації химерами «українського фашизму». Тож науковий аналіз парадигми «національної катастрофи» (в контексті перспектив розвитку української Нації-Держави, української ідентичності й націоналізму) на сучасному етапі відсутній, позаяк дискурс російських мас-медіа ґрунтується на домінуванні мови ворожнечі відносно України.

Мета статті – проаналізувати головні положення парадигми «національної катастрофи» в болгарській інтелектуальній традиції, трансплантувавши їх в український контекст, тобто окреслити перспективи трансформації проекту національної держави, нації та ідентичності в Україні з огляду на скорочення українського політичного простору, викликаного впливом зовнішніх чинників.

Основні результати дослідження. Передумови для розвитку ідеї національного катастрофізму (який пізніше став одним із системних елементів болгарської національної ідентичності та політичної міфології, трансформувався в системну парадигму розвитку національної пам'яті) з'явилися в Болгарії як наслідок Берлінського диктату, що призвів до значного скорочення територій, на які претендували болгарські політичні еліти, схильні уявляти їх як відвічно й історично болгарські. Втрата цих територій стала причиною значної психологічної травми болгарських інтелектуалів і культурних еліт, які не тільки болісно переживали ці події та рефлексували щодо нереалізованих національних устремлень, але пізніше виконували роль активного ініціатора участі Болгарії в Першій і Другій світових війнах. Болгарська інтелектуальна еліта підтримала Німеччину, в перемозі якої бачила гарантію повернення втрачених територій, прагнучи інтегрувати їх у болгарський історичний канон. Проект «Великої Болгарії» виявився фактично нереалізованим, але створив сприятливі умови для розвитку болгарського націоналізму, формою якого стала ідея «національної катастрофи».

«Національна катастрофа» – сукупність історичних та політичних наративів, які, з одного боку, були здатні додати легітимність і законність болгарським територіальним претензіям та аспіраціям, а з другого боку, фактично змусили болгарські еліти найістотнішим чином скоригувати стратегію щодо політичного і соціально-економічного розвитку країни. У рамках цього сприйняття національна катастрофа стала стимулом не тільки для політичної модернізації, а й для трансформації Болгарії в національну болгарську державу.

Трансплантуючи концепт «національна катастрофа» в український контекст, необхідно проаналізувати декілька проблем, а саме: чи переживала Україна національні катастрофи у своїй національній історії; які ймовірні наслідки та результати вірогідної «національної катастрофи», що може стати реальною в Україні, якщо вона втратить області, котрі на сучасному етапі перебувають під контролем радикальних сепаратистських і терористичних угруповань. Як і Болгарія, у ХХ сторіччі Україна пережила щонайменше дві територіально-просторові та політичні трансформації, які можна визначити як «національні катастрофи».

Перша «національна катастрофа» сталася через нездатність українського національного руху об'єднати українські землі та сконструювати українську національну державу, об'єднавши українські території в результаті Першої світової війни й революції, яка стала її наслідком. Українська РСР між двома світовими війнами не включала до свого складу декілька українських регіонів, що тимчасово контролювалися Польщею і Румунією. У цій ситуації Українську РСР варто розглядати не як результат пережитої українськими політичними та інтелектуальними елітами «національної катастрофи», а як неповну, скоро-

чену версію українського національного проекту, інтегрованого в соціалістичний канон і реалізованого в авторитарній, недемократичній системі координат.

Друга «національна катастрофа» в Україні хронологічно може бути обмежена територіальними трансформаціями 2014 року, коли країна фактично втратила Крим, який був включений у російський політичний простір, а також контроль над двома областями на сході країни. Анексія Криму стала важкою психологічною травмою для українських політичних та інтелектуальних еліт, хоч спроби інтегрувати півострів в український культурний простір упродовж 1990–2010-х років фактично виявилися беззуспішними. Втрата контролю над Луганською і Донецькою областями призвела до загострення ситуації, що створило умови для переходу «національної катастрофи» в нову фазу, пов'язану з іще більшим скороченням території пострадянської української держави.

Територіальні вимірювання «національних катастроф» як у Болгарії, так і в Україні не такі цікаві, як їх політичні результати й наслідки для національного проекту в контексті будівництва й розвитку національної держави. Припущення про відділення східних областей і Криму від України в новітній хронологічній перспективі ще у 2010 році виголосив класик сучасної української літератури Юрій Андрухович [18], який зазначав, що Донбас історично чужий Україні й не в змозі прийняти все українське – мову, культуру, історичну пам'ять, національну ідентичність. Ця точка зору зіткнулася із неприйняттям багатьма українськими письменниками [19]. Коментуючи специфіку ситуації, Ю. Андрухович підкреслював, що «політично це інша нація... частина російської нації... української меншини, яка там є, простіше запропонувати еміграцію сюди, тому що вони і так там загнані в кут, їх постійно переслідують, вони не можуть реалізувати жодного проекту. У Донецьку не проходить навіть така річ, як привласнити університету ім'я їх земляка Василя Стуса... там апріорі агресивно заблокований будь-який український рух... заблокований не в результаті якихось репресій, а тому що цього не хоче тамтешнє населення. Воно чуже Україні. Україна йому чужа і нецікава, щонайменше байдужа» [20].

У 2014 році Ю. Андрухович [20] скорегував свою думку, відповідаючи на запитання «Чого не долічиться Україна без Донбасу?»: «Ланцюгів та кайданів. Іншими словами – декількох районів Донецької і Луганської областей із переважно «кінченим», зомбованим населенням... необхідно зберегти північ Луганської та південь Донецької областей – вони наші, з ними все буде добре... Донбас обов'язково треба дожати, терористів, як говорять у їх кумира Путіна, – зачистити. Потім встановити там тимчасову військову адміністрацію. А потім уже провести чесний легітимний референдум за всіма правилами і зі всіма міжнародними спостерігачами. Проголосують за Україну – хай живуть з нами та виправляються, дорослішають, розумнішають. Проголосують за відділення – до побачення. Зітхнути з полегшенням і перехреститися».

Подібні твердження деяких українських інтелектуалів актуалізують питання, пов'язані із розвитком української ідентичності та національної держави в контексті вірогідних територіальних втрат, що спроможні призвести до «національної катастрофи». Політичні невдачі сприяють не тільки кризам, трагедіям і розчаруванням, а й національним консолідаціям. Як виглядатимуть обрії української національної пам'яті та націоналістичної уяви? Якщо Україна після Криму втратить ще певні території, то це вплине на вектори розвитку як ідентичності, так і національної та історичної пам'яті, націоналістичної й політичної уяви. Українські інтелектуали дістануть унікальну можливість перетворити і трансформувати Україну із пострадянської в національну українську державу. Українізація Донецької та Луганської областей є малоімовірною, якщо вона не була здійснена в 1990–2000-х роках. Відділення Луганська і Донецька – це не тільки відділення відносно економічно розвинених, а й переважно (нео)радянських, а тому архаїчних і реакційних регіонів.

Радянське не може бути інтегровано в український національний проект тому, що автоматично заперечує та скасовує українську ідентичність і українську мову, пропонуючи натомість вельми сумнівні криміналізовані ідентичності, засновані не на націоналістичній уяві, а на примітивному відтворенні радянських ідеологічних кліше та міфів. Розвиток достовірно української ідентичності не має перспектив без послідовної десоветизації, неприйняття і заперечення радянського досвіду, на зміну якому повинні прийти нові форми ідентичності, у центрі яких має бути українська мова та якісно нова версія української історичної пам'яті, збудована в іншій системі політичних координат. У подібній ситуації Україну чекає шлях Польщі або країн Балтії, який вони встигли пройти ще в 1990-х роках.

Тож цілком вірогідною є трансформація України у «другу Польщу» з розвинутою національною ідентичністю, в основі якої закладено міф про «національну катастрофу», втрачені території, ущемлену національну гордість та ідентичність, і про Росію, яка в такій ситуації претендуватиме на статус цього універсального «іншого». Примітно, що саме на неї покладатиметься відповідальність за такі значні трансформації української ідентичності. Отже, Росія стане фактично творцем нової української ідентичності та стимулом для трансформації пострадянської України в націю-державу. У цьому вона, поза сумнівом, не зацікавлена, оскільки сама змушена існувати і розвиватися в рамках інерційної неосовєтської та недемократичної моделі розвитку. Тому Україна як вдала держава може стати прикладом успішної десоветизації (яку не пережила Російська Федерація), інтелектуальної та культурної опозиції Росії, що розвивається в рамках неефективної моделі економіки, якій притаманна залежність від зовнішніх партнерів.

Висновки. Упродовж радянського періоду Українська РСР функціонувала як складова СРСР, що призвело до розвитку незалежної України як значною мірою регіоналізованої країни в культурній, інтелектуальній та соціально-економічній площинах. У рамках українського регіоналізму співіснували не просто український і неукраїнський (умовно російський) проект, а українська й фактично неосовєтська ідентичність інерційного сходу. Доля неосовєтського проекту в сучасній Україні залишається неясною, але очевидна його моральна та ідеологічна збитковість. Втрата Криму стала першим кроком на шляху трансформації пострадянської української державності в націю-державу західного типу. Вірогідні відторгнення та анексія Луганської і Донецької областей (або їх псевдонезалежність в умовах штучної «державності») сприятиме націоналізації України та актуалізації історичної спадковості не між Українською РСР та сучасною Україною (фактично в пострадянській Україні був реалізований цей історично безперспективний варіант континуїтету), а між національними аспіраціями УНР сучасною Україною. Саме за такого розвитку подій, який вимагає радикальної десоветизації, послідовного вибудовування нової історичної пам'яті й політичної ідентичності, волі та рішучості еліт, можуть сформуватися умови для модернізації і зміцнення України в рамках моделі національної держави як «уявної спільноти». Але тоді неминучим стане визнання того факту, що нація-державу коштує надзвичайно дорого як для політичного класу (якому належить змиритися із територіальними втратами), так і для інтелектуальних громад та спільнот, які розвиватимуть і просуватимуть різні версії національної/націоналістичної ідеї в рамках великого дискурсу «національної катастрофи».

Література

1. Андреев Г. Кобургите и катастрофите на България / Г. Андреев. – София : Агато, 2005. – 179 с.
2. Българският ХХ век. Колективна памет и национална идентичност ; съст., ред. А. Лулева. – София: ИК Гутенберг, 2013. – 350 с.
3. Василев А. Триумфите и катастрофите на българската дипломатия / А. Василев. – София : Лице, 2001. – 197 с.
4. Костадинов К. Третата национална катастрофа / К. Костадинов. – Варна – София : Фондация ВМРО, 2011. – 100 с.

5. Манчев К. История на националния въпрос на Балканите / К. Манчев. – София : Парадигма, 2008. – 504 с.
6. Манчев К. Националният въпрос на Балканите / К. Манчев. – София : Парадигма, 2000. – 374 с.
7. Пелинов П. Катастрофата / П. Пелинов. – София : АИ проф. М. Дринов, 2011. – 744 с.
8. Patrick S. «Failed» States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas / S. Patrick // *International Studies Review*. – 2007. – Vol. 9. – No 4. – P. 644–662.
9. Call C.T. Beyond the «failed state»: Toward conceptual alternatives / C.T. Call. – Washington DC: US Institute of Peace, 2010. – 23 p.
10. Call C. T. The Fallacy of the «Failed State» / C. T. Call // *Third World Quarterly*. – 2008. – Vol. 29. – No 8. – P. 1491–1507.
11. Kaplan S. Fixing Fragile States. A new paradigm for development / S. Kaplan. – Washington, DC : Praeger Security International, 2008. – 232 p.
12. Gros J. G. Towards a taxonomy of failed states in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti / J. G. Gros // *Third World Quarterly*. – 1996. – Vol. 17. – No 3. – P. 455–472.
13. Taylor A. State Failure. *Global Issues* / A. Taylor. – L. : Palgrave MacMillan, 2013. – 288 p.
14. Rotberg R. When States fail. Causes and consequences / R. Rotberg. – Princeton : Princeton University Press, 2004. – 352 p.
15. Levitt S. Why Nations Fail? The Origins of Power, Prosperity and Poverty / S. Levitt. – L. : Profile Books, 2012. – 544 p.
16. Горох А. На Украине случилась национальная катастрофа – подорожало сало [Электронный ресурс] / А. Горох. – 2014. – Режим доступа : <http://www.bragazeta.ru/news/2014/07/01/salo/>
17. Бондаренко В. На Украине происходит не «революция», а национальная катастрофа [Электронный ресурс] / В. Бондаренко (белорусский историк). – 2014. – Режим доступа : <http://gorchakovfund.ru/news/10317/>
18. Андрухович Ю. Если победят оранжевые, то Крыму и Донбассу нужно дать возможность отделиться [Электронный ресурс] / Ю. Андрухович. – 2010. – Режим доступа : <http://www.unian.net/politics/382802-andruhovich-esli-pobedyat-oranjevye-to-krymu-i-donbassu-nujno-dat-vozmojnost-otdelitsya.html>
19. Жадан С. Борьбаться нужно с системой, а не с одиозными табачниками [Электронный ресурс] / С. Жадан. – 2010. – Режим доступа : <http://www.unian.net/politics/410799-sergey-jadan-borotsya-nujno-s-sistemoy-a-ne-s-odioznyimi-tabachnikami.html>
20. Львовский писатель подсказал, как Украине «красиво» избавиться от Донбасса [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <http://www.politnavigator.net/lvovskij-pisatel-podskazal-kak-ukraine-krasivo-izbavitsya-ot-s-donbassa.html>

Стаття надійшла до редакції 06.07.2014

Received 06.07.2014

References

1. Andreev, G. (2005). *Coburgs and catastrophes of Bulgaria* Sofia: Agato (in Bulg.).
2. Luleva, A. (2013). *Bulgarian twentieth century. The collective memory and national identity*. Sofia: Gutenberg (in Bulg.).
3. Vasilev, A. (2001). *The triumphs and catastrophes of Bulgarian diplomacy*. Sofia: Litse (in Bulg.).
4. Kostadinov, K. (2011). *The third national catastrophe*. Varna – Sofia: Fondatsiia VMRO (in Bulg.).
5. Manchev, K. (2008). *History of national question in the Balkans*. Sofia: Paradigma (in Bulg.).
6. Manchev, K. (2000). *National question in the Balkans*. Sofia: Paradigma (in Bulg.).
7. Pelinov, P. (2011). *Catastrophe*. Sofia: AI prof. Marin Drinov (in Bulg.).
8. Patrick, S. (2007). «Failed» States and Global Security: Empirical Questions and Policy Dilemmas. *International Studies Review*, 9(4), 644-662.
9. Call, C. T. (2010). *Beyond the «failed state»: Toward conceptual alternatives*. Washington, DC: US Institute of Peace.
10. Call, C. T. (2008). The Fallacy of the «Failed State». *Third World Quarterly*, 29(8), 1491-1507.
11. Kaplan, S. (2008). *Fixing Fragile States. A new paradigm for development*. Washington, DC: Praeger Security International.
12. Gros, J. G. (1996). Towards axonomy of failed states in the New World Order: Decaying Somalia, Liberia, Rwanda and Haiti. *Third World Quarterly*, 17(3), 455-472.
13. Taylor, A. (2013). *State Failure. Global Issues*. London: Palgrave MacMillan.
14. Rotberg, R. (2004). *When States fail. Causes and consequences*. Princeton: Princeton University Press.
15. Levitt, S. (2012). *Why Nations Fail? The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. London: Profile Books.
16. Gorokh, A. (2014). *In Ukraine there was a national catastrophe – bacon (salo) price has risen*. Retrieved from <http://www.bragazeta.ru/news/2014/07/01/salo/> (in Russ.).
17. Bondarenko, V. (2014). *In Ukraine is not a «revolution», but the national disaster*. Retrieved from <http://gorchakovfund.ru/news/10317/> (in Russ.).
18. Andruhovich, Yu. (2010). *If win «oranges», Crimea and Donbas should be allowed to secede*. Retrieved from <http://www.unian.net/politics/382802-andruhovich-esli-pobedyat-oranjevye-to-krymu-i-donbassu-nujno-dat-vozmojnost-otdelitsya.html> (in Russ.).
19. Zhadan, S. (2010). *We must fight with the system, and not with odious*. Retrieved from <http://www.unian.net/politics/410799-sergey-jadan-borotsya-nujno-s-sistemoy-a-ne-s-odioznyimi-tabachnikami.html> (in Russ.).
20. *Lviv writer suggested how Ukraine could get rid «beautifully» of Donbass* (2014). Retrieved from <http://www.politnavigator.net/lvovskij-pisatel-podskazal-kak-ukraine-krasivo-izbavitsya-ot-s-donbassa.html> (in Russ.).

About The Economic Annals-XXI Journal

Institute of Society Transformation is a publisher of the leading Ukrainian Research Journal **Economic Annals-XXI** since 1996 (<http://soskin.info/en/material/1/about-journal.html>).

The Editorial Board of the Journal consists of 22 Doctors of Sciences who represent different affluent Research centres in Ukraine and other European countries (Latvia, Poland, Slovak Republic). In the Journal, articles of not only Ukrainian, but also foreign authors from Poland, Slovakia, Romania, Czech Republic, Latvia, Russia, and other countries are published.

Within the frameworks of the editorial policy, **The Economic Annals-XXI** strictly adheres to the international publishing standards of publication COPE Code of Conduct, authorized by COP (Committee on Publication Ethics).

The Economic Annals-XXI Journal is included into seven international indexation databases:

- 1) Scopus, The Netherlands;
- 2) Index Copernicus, Poland;
- 3) Ulrich's Periodicals Directory, Great Britain, the USA;
- 4) EBSCOhost, the USA;
- 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Germany;
- 6) InfoBase Index, India;
- 7) Russian Index of Science Citation (RISC), Russia.